

Aanpassingen leerplannen eerste graad

Omwille van de voorlopige goedkeuring van de leerplannen van de eerste graad tot 1 september 2022 zijn de leerplannen van de algemene vorming en de basisopties opnieuw ingediend bij de onderwijsinspectie. Bij de herindiening werd een aantal wijzigingen doorgevoerd die leraren en lerarenteams toelaten om meer dan voorheen een aantal eigen pedagogisch-didactische keuzes te maken. Dat is gebeurd op uitdrukkelijk advies van de Raad van bestuur van Katholiek Onderwijs Vlaanderen; die heeft voluit gekozen voor kwaliteit van onderwijs en dus voor ruimte voor het inhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar en het pedagogisch project van de school. Binnen de contouren die de Vlaamse regering heeft vastgelegd (o.m. de eindtermen eerste graad, goedkeuringscriteria leerplannen) en rekening houdend met de consistentie tussen de eerste en de tweede graad hebben we ernaar gestreefd om de leerplandoelen zo duidelijk mogelijk te formuleren.

Doorgaans zijn de aanpassingen aan de leerplannen minimaal en zal je je als leraar nog zeer sterk herkennen in het aangepaste leerplan. In dit document willen we een overzicht geven van alle grote specifieke aanpassingen die in de leerplannen van de eerste graad zijn gebeurd. Je vindt die in het detailoverzicht. Daarin zijn niet alle kleine, vormelijke aanpassingen opgenomen. Het is met andere woorden geen exhaustieve lijst van alle aanpassingen die in de leerplannen gebeurd zijn. Om die reden is het belangrijk dat je vanaf 1 september 2022 voor de algemene vorming in het eerste leerjaar van de eerste graad en voor de basisopties vertrekt van de aangepaste leerplannen. De leerplannen die vandaag gebruikt worden voor de algemene vorming in het eerste leerjaar van de eerste graad blijven volgend schooljaar (enkel nog) gelden in het tweede leerjaar van de eerste graad.

Je vindt zowel het huidige leerplan als het aangepaste leerplan vanaf 24 juni op de [leerplanpagina's](#) van de PRO-site. Vanaf eind augustus kan je beide versies ook raadplegen in de [digitale leerplantool](#).

Globaal overzicht

Een aantal aanpassingen geldt voor meerdere leerplannen.

- De doelen basisgeletterdheid werden beperkt tot de leerplannen Gemeenschappelijk funderend leerplan, Gemeenschappelijk leerplan ICT, Mens & samenleving/Maatschappelijke vorming, Nederlands en Wiskunde. Dat maakt het gemakkelijker voor de school en voor lerarenteams om met hiaten voor specifieke aspecten van basisgeletterdheid om te gaan. Waar mogelijk werd de formulering van de leerplandoelen vereenvoudigd. Meer informatie over basisgeletterdheid en een overzicht van alle doelen basisgeletterdheid vind je [hier](#).
- In veel leerplannen zijn er aanpassingen gebeurd in de wenken zonder grote inhoudelijke impact. In dat geval zijn de aanpassingen niet opgenomen in het detailoverzicht.

- In alle leerplannen van de basisopties werd de rubriek procedurele doelen verwijderd. De leerplandoelen in die rubriek zijn ofwel geschrapt in de leerplannen van de basisopties ofwel indien relevant, geïntegreerd in andere leerplandoelen of wenken. De Vlaamse regering besliste immers eerder om geen onderscheid meer te maken tussen transversale en inhoudelijke eindtermen. Daardoor viel de verplichting weg om die eindtermen in meerdere vakken aan bod te laten komen. Bovendien zorgde het onderscheid tussen inhoudelijke en procedurele doelen er in een aantal gevallen voor dat er een te sterke nadruk op procedurele doelen werd gelegd ten koste van tijd voor andere leerplandoelen.
- De linken bij ‘samenhang tussen vakken’ zijn aangepast en beperkt tot de meest essentiële linken. Dat geldt in het bijzonder voor het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan.
- Om het overleg tussen leraren algemene vorming en leraren basisopties alle kansen te geven zijn in de leerplannen van de basisopties alle linken bij samenhang geschrapt.

In enkele leerplannen zijn naast die algemene aanpassingen verder geen noemenswaardige specifieke wijzigingen doorgevoerd. Om die reden vind je ze niet in het detailoverzicht. Het betreft volgende leerplannen:

- Artistieke vorming (I-ArVo-ab)
- Beeld (I-Bee-ab),
- Engels en Frans (I-EnFr-b, I-Eng-a, I-Fra-a),
- Muziek (I-Muz-ab),
- Nederlands (I-Ned-a, I-Ned-b),
- Techniek (I-Tec-a, I-Tec-b),
- Kunst en creatie (I-KuCr-a, I-KuCr-b),
- Moderne talen en wetenschappen (I-MTWM-a, I-MTWW-a),
- Opstroomoptie (I-Ops-b),
- Sport (I-Spo-a, I-Spo-b),
- STEM-techieken (I-StTe-b),
- STEM-technieken en STEM-wetenschappen (I-STSW-a)
- Topsport (I-Top-a).

Detailoverzicht

Overzicht leerplannen

1	Algemene vorming	3
1.1	Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL)	3
1.2	Gemeenschappelijk leerplan ICT (I-GLI-ab)	9
1.3	Aardrijkskunde (I-Aar-a).....	9
1.4	Geschiedenis (I-Ges-a).....	11
1.5	Lichamelijke opvoeding (I-LiOp-ab)	11
1.6	Maatschappelijke vorming (I-MaVo-b).....	12
1.7	Mens & samenleving (I-M&S-a)	14
1.8	Natuurwetenschappen (I-Nat-a), Natuur en ruimte (I-NaRu-b), Natuur, ruimte & techniek (I-NRT-a, I-NRT-b)	16
1.9	Wiskunde (I-Wis-a)	20
1.10	Wiskunde (I-Wis-b)	22
2	Basisopties	23
2.1	Economie en organisatie A-stroom (I-EcOr-a)	23
2.2	Economie en organisatie B-stroom (I-EcOr-b)	24

2.3	Klassieke talen A-stroom (I-KlTa-a).....	24
2.4	Maatschappij en welzijn A-stroom (I-MaWe-a) overal	25
2.5	Maatschappij en welzijn B-stroom (I-MaWe-b).....	25
2.6	Voeding en horeca A-stroom (I-VoHo-a)	26
2.7	Voeding en horeca B-stroom (I-VoHo-b)	27

1 Algemene vorming

1.1 Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL)

De inhoudelijke wijzigingen in het GFL zijn eerder beperkt, maar het nieuwe leerplan verschilt op vier belangrijke punten:

- graadoverstijgend;
- groepering van de doelen;
- formulering van de wenken per graad;
- het aantal linken naar vakken is beperkt.

Het Gemeenschappelijk funderend leerplan (GFL) is een graadoverstijgend leerplan geworden. Dat betekent dat de leerplandoelen graadoverstijgend geformuleerd zijn. Dat biedt scholen de kans om over de graden heen de ontwikkeling van de leerlingen in kaart te brengen en te stimuleren. Sommige leerlingen zijn al vroegrijp, andere leerlingen zijn eerder laatbloeiers. Een voortijdige realisatie van sommige doelen is in een aantal gevallen dan ook onrealistisch en biedt geen kansen voor de *ontwikkeling* van de individuele persoon van elke leerling. Door te vertrekken van een ontwikkelingsgerichte visie houden we rekening met de neurologische, sociale en psychologische kenmerken eigen aan de leeftijd van de leerlingen, maar ook met andere externe factoren uit de omgeving en de leeromgeving van de jongere.

De sterkere aandacht voor de individuele ontwikkeling van de leerling blijft gereflecteerd in de opbouw van het leerplan. Het GFL is opgebouwd volgens tien verschillende krachtlijnen (Kwetsbaar en beloftevol, uniek en verbonden, geëngageerd en verantwoordelijk ...) waarbij telkens een funderende ambitie geformuleerd wordt met een algemene duiding. Onder elke krachtlijn staan de graadoverstijgende leerplandoelen. Die leerplandoelen worden op hun beurt geconcretiseerd in graadgebonden wenken: op die manier kunnen de doelen in verschillende tussenstappen gerealiseerd worden. Zo kan je bijvoorbeeld het graadoverstijgende leerplandoel ‘de leerlingen krijgen de kansen om zich te ontwikkelen’ in verschillende fasen realiseren: in de eerste graad op klasniveau, in de tweede graad op het niveau van de school en in de derde graad op het niveau van de samenleving. Het graadoverstijgende leerplan betekent dus niet dat bepaalde leerplandoelen slechts in één graad aan bod kunnen of moeten komen. Aan alle doelen moet in elke graad gewerkt worden, maar wel op zo’n manier dat de school de vrijheid en de ruimte krijgt om daarbij rekening te houden met de ontwikkeling van leerlingen en de eigen klemtonen die ze wil leggen vanuit het pedagogisch project.

De samenhang met andere vakken is in dit graadoverstijgend leerplan zo beperkt mogelijk opgenomen. Enkel wanneer een specifiek vak een cognitieve onderbouw biedt van of een heel sterke link vertoont met een GFL-doel, wordt dit expliciet aangegeven in het leerplan. In de eerste plaats omdat de realisering van het graadoverstijgend GFL de opdracht is van de volledige school die de doelen vanuit het eigen pedagogisch project kan realiseren. Dat kan enerzijds door vakoverschrijdende projecten gerealiseerd worden, anderzijds door verbinding te leggen met vakleerplannen (zonder dat het ‘gemeenschappelijke’ karakter ervan tenietgedaan wordt). De school kiest zelf welke leerplandoelen ze met welbepaalde vakken verbindt.

Een overzicht van de belangrijkste aanpassingen per leerplandoel:

Oorspronkelijk LPD 1ste graad	Nieuw leerplandoel	Wijzigingen
1. Kwetsbaar en beloftevol		
Funderende ambitie : Leerlingen ontwikkelen op betekenisvolle wijze de eigen identiteit		
	LPD 1.1 De leerlingen ervaren de klas en de school als plaatsen waar ze kansen krijgen om zich te ontwikkelen als persoon	Leerplandoel is toegevoegd
LPD 1 * De leerlingen drukken hun overtuiging uit en laten hun mening blijken.	LPD 1.2 De leerlingen drukken hun overtuiging en mening uit.	‘laten hun mening blijken’ is weggelaten
LPD 2 * De leerlingen durven de eigen emotionele kwetsbaarheid verwoorden in een gepaste taal en met respect voor de eigenheid van een ander.	LPD 1.3* De leerlingen verwoorden hun eigen gevoelens en die van anderen in een gepaste uitdrukkingsvorm	‘durven’ is vervangen door ‘verwoorden’
LPD 4 * De leerlingen vragen indien nodig ondersteuning en hulp bij persoonlijke problemen of problemen met anderen.	LPD 1.4* De leerlingen vragen hulp bij het leerproces en bij persoonlijke problemen.	‘problemen met anderen’ is weggelaten
2. Uniek en verbonden		
Funderende ambitie : Leerlingen gaan bewust en zorgzaam om met anderen		
LPD 5 * De leerlingen laten zien dat ze belang hechten aan respect en zorgzaamheid in een relatie. LPD 12 * De leerlingen gaan respectvol en constructief om met individuen en groepen in een diverse samenleving. LPD 44 * De leerlingen gaan respectvol om met vriendschap, verliefdheid, seksuele identiteit en geaardheid, seksuele gevoelens en gedrag, seksuele ontwikkeling en veranderingen in de puberteit. LPD 43 De leerlingen illustreren hoe respectvol om te gaan met de relationele en seksuele gezondheid en integriteit.	LPD 2.1* De leerlingen gedragen zich zorgzaam en respectvol in relaties.	LPD 5,12, 44 en 43 zijn samengenomen
LPD 3 * De leerlingen bewaken in interacties de eigen fysieke en mentale grenzen en die van anderen.	LPD 2.2 De leerlingen bewaken de fysieke en mentale grenzen en van zichzelf en van anderen op een gelijkwaardige en respectvolle manier.	
LPD 6 De leerlingen werken samen met andere leerlingen om gezamenlijk leerdoelen te bereiken en om bij te dragen aan het gezamenlijke resultaat.	LPD 2.3 De leerlingen werken samen om bij te dragen aan een gemeenschappelijk resultaat.	
LPD 7 * De leerlingen komen op tegen pesten en uitsluiten.	LPD 2.4* De leerlingen nemen hun verantwoordelijkheid om betekenisvolle relaties met	

	anderen op te bouwen en pest- en uitsluitingsgedrag te voorkomen.	
LPD 8 * De leerlingen gaan constructief en oplossingsgericht om met conflicten in de klas en op school.	LPD 2.5* De leerlingen gaan constructief om met conflicten op school en in de klas.	
3. Geëngageerd en verantwoordelijk		
Funderende ambitie : De leerlingen engageren zich bewust op school en in de samenleving		
LPD 15 * De leerlingen appreciëren het samenleven in een democratie en de principes waarop ze in Vlaanderen gebaseerd is LPD 14 De leerlingen illustreren wederzijdse beïnvloeding tussen maatschappelijke domeinen.	LPD 3.1* De leerlingen vormen een eigen mening over zichzelf, anderen en de samenleving en zijn bereid die bij te sturen.	LPD 15, 14 grondig gewijzigd
LPD 9 De leerlingen onderscheiden inspraak, participatie en besluitvorming in schoolse situaties, waarbij ze rekening houden met de rechten en plichten van iedereen. LPD 10 * De leerlingen participeren actief in schoolse situaties waarbij ze rekening houden met de rechten en de plichten van iedereen.	LPD 3.2 De leerlingen hanteren inspraak, participatie en besluitvorming, waarbij ze rekening houden met de rechten en plichten van iedereen.	LPD's samengenomen
LPD 13 * De leerlingen komen op voor de eerbiediging van de rechten van de mens en het kind en voor sociale rechtvaardigheid, voor zover het relevant is voor hun eigen leefwereld.	LPD 3.3* De leerlingen ontwikkelen een integere op rechtvaardigheid en duurzaamheid gerichte levenshouding	LPD 13 grondig gewijzigd, maar best geïntegreerd in 3.3
LPD 16 * De leerlingen werken mee aan een duurzame, rechtvaardige en inspirerende samenleving. LPD 11 De leerlingen laten zien hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan een samenleving waar plaats is voor iedereen.	LPD 3.4 Leerlingen werken mee aan de realisatie van een meer duurzame, rechtvaardige en inspirerende samenleving waar plaats is voor iedereen.	
4. Mediabewust en mediawijs		
Funderende ambitie: de leerlingen gaan bewust en zorgzaam om met media		
LPD 19 De leerlingen lichten de invloed van media op mensen en samenleving toe	LPD 4.1 De leerlingen beoordelen de invloed van media op zichzelf en op de samenleving.	
LPD 17 De leerlingen gebruiken (sociale) media en internet op een doordachte en zorgzame manier.	LPD 4.2 De leerlingen gebruiken media op een juridisch en correcte manier met aandacht voor privacyregels, auteursrecht en portretrecht en voor ethische	

	en sociaal aanvaardbare gedragsregels	
LPD 18 De leerlingen beoordelen de mogelijkheden en risico's van hun eigen en andermans gebruik van media en internet.	LPD 4.3 De leerlingen beoordelen doel, mogelijkheden en risico's van hun eigen en andermans gebruik van media en internet voor de (digitale) identiteit zowel van zichzelf als van anderen.	
5. Ondernemend en creatief		
Funderende ambitie: de leerlingen ontwikkelen hun creativiteit en ondernemingszin in de praktijk		
LPD 20 De leerlingen doorlopen een creatief denkproces: <ul style="list-style-type: none"> • iets origineels en vernieuwends bedenken • de uitvoerbaarheid van hun ideeën onderzoeken • een zelfgekozen idee stapsgewijs uitwerken 	LPD 5.1 De leerlingen doorlopen een creatief denkproces waarbij ze een zelfgekozen idee onderzoeken en vorm geven in de praktijk.	LPD 21 is weggelaten
6. Geïnformeerd lerend		
Funderende ambitie: de leerlingen verwerven en verwerken informatie		
PD 27 De leerlingen zoeken informatie op in bronnen en gebruiken daarbij een geschikte zoekstrategie. LPD 25 De leerlingen selecteren bronnen en gebruiken daarbij een geschikte zoekstrategie.	LPD 6.1 De leerlingen zoeken informatie op in bronnen en gebruiken daarbij een geschikte zoekstrategie.	LPD 25 en 27 mogen samengenomen worden
LPD 28 De leerlingen gebruiken oriënterende overzichten om informatie in bronnen te vinden: inhoudstafel, register, navigatietools. LPD 29 De leerlingen gebruiken verklarende overzichten om informatie in digitale en niet digitale bronnen te vinden: legenda, schaal, oriëntatie van een kaart, determineertabel.	LPD 6.2. De leerlingen gebruiken verklarende en oriënterende overzichten.	
LPD 26 De leerlingen beoordelen geselecteerde bronnen op bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid.	LPD 6.3 De leerlingen beoordelen geselecteerde bronnen en informatie op bruikbaarheid, correctheid en betrouwbaarheid.	
LPD 30 De leerlingen verwerken informatie uit een beperkt aantal bronnen. LPD 31 De leerlingen passen strategieën toe om informatie te verwerken	LPD 6.4 De leerlingen verwerken informatie uit verschillende bronnen tot een samenhangend en bruikbaar geheel.	
LPD 32 De leerlingen nemen eenvoudige notities in functie van informatieverwerking en communicatie.	LPD 6.5 De leerlingen nemen notities bij het lezen en beluisteren van teksten.	

LPD 33 De leerlingen presenteren verwerkte informatie digitaal en niet digitaal	LPD 6.6 De leerlingen presenteren verwerkte informatie.	
LPD 34 De leerlingen beheren informatie.	LPD 6.7 De leerlingen ordenen en bewaren informatie.	
LPD 35 De leerlingen gebruiken school- en vaktaal in functie van het leerproces.	LPD 6.8 De leerlingen gebruiken school- en vaktaal in functie van het leerproces	
7. Bewust en betekenisvol lerend Funderende ambitie: de leerlingen nemen het eigen leren in handen en maken betekenisvolle keuzes.		
LPD 24 De leerlingen reflecteren over de impact van hun eigen en andermans leeropvatting en - strategieën op de uitvoering van een opdracht.	LPD 7.1 De leerlingen beoordelen eigen voorkeuren, interesses, mogelijkheden en beperkingen met betrekking tot leren en studeren, vakken en studiedomeinen.zetten die in bij het leren.	
LPD 23 De leerlingen onderscheiden verschillende leerstrategieën, zoals stapsgewijze verwerking, diepteverwerking, zelfregulatie.	LPD 7.2 De leerlingen kunnen hun leren plannen en organiseren, en gebruiken studievaardigheden en leerstrategieën op een betekenisvolle manier	
LPD 22 De leerlingen beoordelen hun eigen voorkeuren, interesses, mogelijkheden en beperkingen in relatie tot een opdracht.	LPD 7.3 De leerlingen verwerven metacognitieve kennis en vaardigheden en zetten die in bij het leren	
LPD 36 De leerlingen beoordelen hun leerproces en -resultaat aan de hand van evaluatiecriteria.	LPD 7.4 De leerlingen denken aan de hand van interne en externe, stabiele en veranderlijke factoren na over de mate waarin ze succesvol kunnen leren.	
LPD 37 De leerlingen sturen vanuit het reflecteren op de sterktes en zwaktes van hun leerproces hun leeropvattingen, leerproces en leerresultaat (bij).	LPD 7.5 De leerlingen beïnvloeden op een positieve manier hun eigen leren	
LPD 38 De leerlingen hebben inzicht in hun eigen voorkeuren en interesses, hun eigen mogelijkheden en beperkingen met het oog op het maken van keuzes. LPD 39 De leerlingen maken een onderbouwde studiekeuze tijdens en na de eerste graad in het kader van hun onderwijloopbaan.	LPD 7.6 De leerlingen maken een onderbouwde studie- en/of beroepskeuze op basis van relevante inzichten en vaardigheden.	
8. Gezond en veilig Funderende ambitie: de leerlingen gaan op een verantwoordelijke en positieve manier om met gezondheid en met veiligheid.		
LPD 40 De leerlingen verklaren mentale en lichamelijke ontwikkelingen van jongens en meisjes binnen de puberteit. LPD 41 De leerlingen onderscheiden positieve en	LPD 8.1 De leerlingen tonen hoe hygiëne, voeding en beweging de eigen gezondheid beïnvloeden.	

negatieve effecten van verslavende middelen voor zichzelf en anderen.		
LPD 42 De leerlingen stellen gezondheidsbevorderend gedrag in een schoolse context.	LPD 8.2* De leerlingen ontwikkelen een gezonde levensstijl en reageren op mogelijk verslavend gedrag.	
LPD 45 De leerlingen handelen veilig in de school en respecteren de veiligheidsvoorschriften en -procedures	LPD 8.3 De leerlingen handelen veilig in de school en respecteren de veiligheidsvoorschriften en -procedures.	
LPD 46 De leerlingen verplaatsen zich veilig als fietser en voetganger bij schoolse activiteiten. Zij kennen de verkeersregels en hebben oog voor risicofactoren.	LPD 8.4 De leerlingen verplaatsen zich veilig op weg naar school en bij buitenschoolse activiteiten vanuit inzicht in verkeersregels en risicofactoren.	
9. Cultureel en artistiek		
Funderende ambitie; de leerlingen waarderen cultuur en ontdekken creatieve en artistieke mogelijkheden..		
LPD 47 * De leerlingen beleven plezier aan vormen van kunst en artistieke expressie. LPD 49 * De leerlingen tonen aandacht voor wat anderen mooi vinden LPD 50 * De leerlingen erkennen het belang en de impact van cultuur- en kunstbeleving op het eigen gevoelsleven en dat van anderen	LPD 9.1* De leerlingen hebben aandacht voor kunst en cultuur binnen hun persoonlijke ontwikkeling.	
LPD 48 De leerlingen gebruiken hun verbeelding om hun interesse in kunst en mooie dingen te uiten.	LPD 9.2 De leerlingen geven vorm aan hun verbeelding in creatieve en artistieke expressie.	
10. Zinrijk en betekenisvol		
Funderende ambitie: de leerlingen gedragen zich moreel verantwoordelijk en ontwikkelen levensbeschouwelijke gevoeligheid in dialoog.		
LPD 51 * De leerlingen laten zien dat zij gevoelig zijn voor normen en waarden, voor goed en kwaad. LPD 53 * De leerlingen erkennen het bestaan van gezagsverhoudingen en het belang van gelijkwaardigheid, afspraken en regels in relaties.	LPD 10.1 De leerlingen gaan op een respectvolle en correcte manier om met afspraken en regels binnen de school en in de samenleving.	
PD 52 * De leerlingen tonen aan dat ze motieven en argumenten achter goed en minder goed handelen begrijpen. LPD 54 *De leerlingen maken verantwoorde en onderbouwde keuzes in verband met normen en waarden en goed en kwaad.	LPD 10.2 De leerlingen maken verantwoorde en onderbouwde ethische keuzes.	
LPD 55 De leerlingen leggen uit wat levensbeschouwing voor hen betekent.	LPD 10.3 De leerlingen dialogeren open en constructief met andere	

LPD 56 * De leerlingen dialogeren open en constructief met andere leerlingen over levensbeschouwing. LPD 57 De leerlingen illustreren de waarde van levensbeschouwelijke verhalen, symbolen, rituelen, kentekens in de samenleving, de school en voor zichzelf.	leerlingen over levensbeschouwing.	
LPD 58 De leerlingen leggen uit wat hen beweegt en hun leven zin geeft.	LPD 10.4* De leerlingen hebben aandacht voor wat hen beweegt en hun leven zin geeft	

1.2 Gemeenschappelijk leerplan ICT (I-GLI-ab)

In het GLI zijn de inhoudelijke aanpassingen minimaal.

Naar analogie met de tweede graad is het rekenblad als optioneel doel toegevoegd (LPD 12).

Het leerplan GLI van de eerste graad is vormelijk aangepast aan het leerplan GLI van de tweede graad. De structuur en de formulering van de doelen is overgenomen. Dat betekent concreet dat in het leerplan nu eerst de doelen omtrent digitale systemen en computationeel denken staan en pas daarna de doelen met betrekking tot het beheer van digitale inhoud en digitale vaardigheden.

Door het opsplitsen van het oorspronkelijke LPD 3 in drie leerdoelen nl. een doel voor tekstverwerking, voor presenteren en multimedia, is het aantal doelen uiteraard toegenomen.

Wat betreft de doelen basisgeletterdheid over het creëren van digitale teksten (LPD6), presentaties (LPD7) en multimediale bestanden (LPD8) gaat het telkens over de meest elementaire elementen van de afbakening. Bij teksten zijn de objecten beperkt tot afbeeldingen. Bij multimedia zijn enkel afbeeldingen verplicht te behandelen.

1.3 Aardrijkskunde (I-Aar-a)

Hieronder beschrijven we de aanpassingen in het leerplan Aardrijkskunde. We duiden de aanpassingen ook in een filmpje op de leerplanpagina [Aardrijkskunde eerste graad](#).

De indeling van de doelen is aangepast. De rubrieken ‘procedurele doelen’ en ‘conceptuele doelen’ zijn vervangen door vijf rubrieken, nl.

- Het landschap als systeem
- Veranderingen in landschappen doorheen de tijd
- Inzicht verwerven in systemen en hun interacties
- Geografische hulpbronnen en methodieken aanwenden
- Een ruimtelijk referentiekader opbouwen’

De laatste drie rubrieken zijn bedoeld om in samenhang met de eerste twee inhoudelijke rubrieken aan bod te komen.

Bepaalde procedurele doelen zijn niet langer opgenomen als apart LPD (oorspronkelijke LPD 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 en 14).

Er is een aantal nieuwe doelen opgenomen:

- LPD 1, 15 en 21
- Oorspronkelijk LPD 2 is opgesplitst in 2 afzonderlijke doelen LPD 24 en 25 (absoluut en relatief situeren)

Bij bepaalde leerplandoelen is de formulering van de doelzin, afbakening of wenken aangepast:

- LPD 2 wenken: onderzoek vervangen door terreinonderzoek
- LPD 4 doelzin: karakteriseren in plaats van beschrijven
toevoeging reliëfelementen: 4 h's; extra uitleg i.v.m. behandeling van reliëfvormen.
- LPD 5 toevoeging in doelzin: 'op relevante ruimtelijke schaalniveaus'
- LPD 6 schrapping wenk
- LPD 7 toevoeging wenk
- LPD 8 volledige herformulering doelzin + nieuwe wenken
- LPD 10 aanpassing handelingswerkwoord in doel: opbouwen in plaats van beschrijven.
- LPD 12 lichte aanpassingen wenken
- LPD 13 lichte aanpassingen wenken
- LPD 14 lichte aanpassingen wenken
- LPD 20 volledige herformulering doelzin + aanpassing wenken
- LPD 23 herformulering doelzin + aanpassing wenken
De pop-ups zijn verwijderd.
- Oorspronkelijk LPD 1: Digitale en niet-digitale hulpmiddelen: opgenomen in de afbakening bij LPD 21
- Oorspronkelijk LPD 24: Landschapsvormende lagen: opgenomen in wenk bij LPD 1
- Oorspronkelijk LPD 1: Probleemoplossende strategieën: niet meer opgenomen
- Oorspronkelijk LPD 20: Reliëfelementen: opgenomen in wenk bij LPD 4

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	23
2	24 - 25
3	niet opgenomen
4	niet opgenomen
5	niet opgenomen
6	niet opgenomen
7	niet opgenomen
8	niet opgenomen
9	niet opgenomen
10	niet opgenomen
11	niet opgenomen
12	niet opgenomen
13	18
14	niet opgenomen
15	19
16	20
17	15
18	2
19	3

20	4
21	5
22	8
23	22
24	9
25	7
26	25
27	24
28	6
29	10
30	11
31	12
32	13
33	14
34	16
35	17
36	20

1.4 Geschiedenis (I-Ges-a)

Een inhoudelijke wijziging bij LPD 28: verwijderd uit de afbakening: *Actief gebruik van de begrippen ‘democratie’ en ‘rechtstaat’; voor de hedendaagse democratie wordt uitgegaan van het referentiekader ‘Competences for democratic culture’ (Raad van Europa); hedendaags perspectief omvat zowel de eigen leefwereld als de actualiteit.*

In LPD 30 werd alle afbakening verwijderd omdat die al aan bod komt in LPD 28.

1.5 Lichamelijke opvoeding (I-LiOp-ab)

In het leerplan Lichamelijke opvoeding zijn volgende aanpassingen doorgevoerd:

- de benaming van de rubrieken, de volgorde van de doelen en bijhorende wenken zijn in functie van continue leerlijnen aangepast aan het leerplan van de 2de graad II-LiOp-ddaa;
- de zoals-constructies in LPD 1 en 13 zijn opgenomen in de wenken;
- de leerplandoelen 18 en 19 zijn attitudinaal;
- de pop-up kreeg de benaming ‘bewegingsdomeinen’.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
De nummers van rubriek 4.1 wijzigden niet.		
10	10	
11	14	
12	12	
13	11	Aanpassing doelzin
14	18	Attitudinaal doel
15	17	
16	19	Attitudinaal doel
17	13	Aanpassing doelzin
18	15	
19	16	

1.6 Maatschappelijke vorming (I-MaVo-b)

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn volgende doelen of aspecten toegevoegd:

- LPD 3: mentale en lichamelijke ontwikkelingen binnen de puberteit;
- LPD 6: toevoeging 'seksuele gezondheid' (gezonde levensstijl);
- LPD 7: positieve en negatieve aspecten van verslaving;
- LPD 11: toevoeging 'fase van de puberteit';
- LPD 14: relationele en seksuele integriteit.

Een aantal (onderdelen van) leerplandoelen of afbakening kwam voor in meerdere leerplannen en is daardoor verwijderd of aangepast:

- LPD 33 (begrippen): verwijderd - opgenomen in leerplannen I-NaRu-b en I-NRT-b;
- LPD 34 (situeren): aangepast;
- LPD 39 (kunst- en cultuuruitingen): verwijderd - opgenomen in leerplannen I-ArVo-ab, I-Bee-ab en I-Muz-ab.

Met het oog op vereenvoudiging is de formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening aangepast:

- LPD 2 (keuzeproces)
- LPD 4 (zelfvertrouwen)
- LPD 9 (budgettaire keuzes)
- LPD 10 (betaalmiddelen en verkoopkanalen)
- LPD 13 (groepsopdracht)
- LPD 19 (prijs, behoeften ...)
- LPD 20 (lenen, schuld en sparen)
- LPD 21 (inkomsten en uitgaven)
- LPD 24 (democratie)
- LPD 28 (ondernemingen)
- LPD 30 (duurzaamheid).

Met het oog op vereenvoudiging zijn de volgende doelen geschrapt:

- LPD 6 (mediagebruik en risico voor gezondheid)
- LPD 15: (pest- en uitsluitingsgedrag).

Doelen basisgeletterdheid:

- Het doel basisgeletterdheid 'De leerling maakt budgettaire keuzes rekening voor zichzelf en houdt daarbij rekening met een eigen budget en een gezinsbudget' is in de nieuwe versie van het leerplan opgedeeld en aan meerdere leerplandoelen gekoppeld: LPD 9 = BG (budgettaire keuzes), LPD 20 met BG (lenen, schuld, sparen), LPD 21 = BG (inkomsten en uitgaven).
- Bij LPD 10 met BG is er afbakening toegevoegd (bedrog, fraude).
- Het doel BG bij LPD 19 is aangepast.

De wenken bij de betreffende doelen zijn indien nodig aangepast.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
Ik als persoon		
1	1	
2	2	Keuzeproces: formulering aangepast
/	3	Toevoeging doel: mentale en lichamelijke ontwikkelingen binnen de puberteit
3	4	Toevoeging in doelzin: in het kader van hun welbevinden
4	5	
5	6	Toevoeging aspecten m.b.t. seksuele gezondheid in doel en afbakening
6	/	Leerplandoel over mediagebruik verwijderd
/	7	Toevoeging doel: positieve en negatieve aspecten van verslaving
7	8	Toevoeging in doelzin: personen en organisaties
8	9	Verwijdering afbakening, toevoeging 'rekening houdend met beschikbare middelen' in doelzin
9	10	Toevoeging afbakening 'stappen om bedrog en fraude te voorkomen, te herkennen en adequaat te handelen'
Ik en mijn relatie met de ander(en)		
10	11	Toevoeging 'fase van puberteit' in doelzin
11	12	
12	13	Verwijdering gedeelte over evalueren in doelzin
/	14	Toevoeging doel relationele en seksuele integriteit
13	15	
14	16	Verwijdering in de doelzin: aan de hand van voorbeelden
15	/	Leerplandoel over pesten verwijderd
16	17	
17	18	
18	19	Aanpassing doelzin: toevoeging 'prijs inclusief bijkomende kosten', 'reële en gecreëerde behoeften', verwijdering: 'behoefte', 'beïnvloedende factoren en mogelijke gevolgen ervan'.
19	20	Toevoeging gedeelte uit afbakening (sparen, rente) aan doelzin.
20	21	Toevoeging 'op korte en lange termijn', 'binnen de context van een (gesimuleerd) eigen budget'
Ik en de wereld		
21	22	
22	23	
23	24	Verwijdering 'rechten en plichten' en vrijheid en gelijkheid' uit doelzin
24	25	
25	26	
26	27	
27	28	Verwijdering 'handelsondernemingen' in doelzin
28	29	
29	30	Verwijdering 'verschillende perspectieven' in doelzin
30	31	
31	32	
32	33	
33	/	Leerplandoel met begrippen verwijderd
34	34	Toevoeging tijdsbegrippen in afbakening
35	35	

36	36	
37	37	Toevoeging soorten bronnen in doelzin
38	38	
39	/	Leerplandoel over kunst- en cultuuruitingen verwijderd
40	39	Verwijdering afbakening

Basisgeletterdheid

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
Ik als persoon		
8 - BG	9 - BG	'Eigen budget en gezinsbudget' vervangen door 'beschikbare middelen' in doelzin
9 - BG	10 - BG	Toevoeging afbakening 'stappen om bedrog en fraude te voorkomen, te herkennen en adequaat te handelen'
Ik en mijn relatie met de ander(en)		
17 - BG	18 - /	Basisgeletterdheid verwijderd bij LPD18
18 - BG	19 - BG	Aanpassing doelzin: toevoeging 'reële en gecreëerde' bij behoeften', verwijdering: 'beïnvloedende factoren'
19 - /	20 - BG	Toevoeging doel basisgeletterdheid: 'De leerling licht de mogelijke risico's van lenen en schuld en de voordelen van sparen toe'
20 - /	21 - BG	Toevoeging doel basisgeletterdheid: 'de leerling geeft voorbeelden van inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn binnen de context van een (gesimuleerd) eigen en gezinsbudget'

1.7 Mens & samenleving (I-M&S-a)

De rubriek 'procedurele doelen' werd geschrapt. Dat betekent dat:

- LPD 1 (onderzoeken) is geschrapt;
- LPD2 (een eigen mening onderbouwen) is verplaatst naar de rubriek Ik als persoon (LPD 11).

Ten gevolge van de ontwikkeling van een graadoverstijgend Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn volgende doelen of aspecten toegevoegd:

- LPD 3: mentale en lichamelijke ontwikkelingen binnen de puberteit;
- LPD 6: toevoeging 'seksuele gezondheid' (gezonde levensstijl);
- LPD 7: positieve en negatieve aspecten van verslaving;
- LPD 12: toevoeging 'fase van de puberteit';
- LPD 16: relationele en seksuele integriteit.

Met het oog op vereenvoudiging is de formulering van volgende doelen, elementen uit doelen of afbakening aangepast:

- LPD 2 (keuzeproces)
- LPD 9 (budgettaire keuzes)
- LPD 10 (betaalmiddelen en verkoopkanalen)
- LPD 15 (groepsopdracht)
- LPD 17 (sociale vaardigheden)
- LPD 21 en 22 (prijs, verkooppraktijken ...)

- LPD 23 (lenen en sparen)
- LPD 24 (gezinsbudget)
- LPD 29 (duurzaamheid).

Met het oog op vereenvoudiging is een doel of een onderdeel van de opsomming is geschrapt:

- LPD 8 (mediagebruik en risico voor gezondheid)
- LPD 20: onderdeel respectvol reageren bij pest- en uitsluitingsgedrag.

Doelen basisgeletterdheid:

- Het doel 'De leerling maakt budgettaire keuzes rekening voor zichzelf en houdt daarbij rekening met een eigen budget en een gezinsbudget' onderliggend aan het oorspronkelijke leerplandoel LPD 10 is opgedeeld en wordt voortaan gerealiseerd via:
 - LPD 9 = BG 'De leerlingen maken budgettaire keuzes voor zichzelf rekening houdend met beschikbare middelen'
 - LPD 23 met BG 'De leerling licht de mogelijke risico's van lenen en schuld en de voordelen van sparen toe'
 - LPD 24 met BG 'De leerling geeft voorbeelden van inkomsten en uitgaven op korte en lange termijn binnen de context van een (gesimuleerd) eigen en gezinsbudget.
- De formulering van 'De leerling verklaart zijn keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met zijn behoeften en beïnvloedende factoren' is aangepast naar 'De leerling verklaart zijn keuzegedrag bij aankopen rekening houdend met zijn reële en gecreëerde behoeften' en is enkel gekoppeld aan LPD 22.
- Aan het doel 'De leerling licht de veiligheid, risico's en kosten verbonden aan het gebruik van betaalmiddelen en verkoopkanalen toe' is een afbakening toegevoegd, met name 'Stappen om bedrog en fraude te voorkomen, te herkennen en adequaat te handelen'.

De wenken bij de betreffende doelen zijn indien nodig aangepast.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Wijzigingen
1		geschrapt
2	11	
3	1	
4	2	Doelzin aangepast
	3	Nieuw vanuit GFL: puberteit
5	4	Doelzin licht gewijzigd
6	5	
7	6	Toevoeging seksuele gezondheid vanuit GFL
8	-	geschrapt
-	7	Nieuw vanuit GFL: verslavingen
9	8	
10	9	Afbakening + BG
11	10	
(2)	11	
12	12	
13	13	
14	14	
15	15	Opsomming verfijnd
-	16	Toevoeging doel relationele en seksuele integriteit vanuit GFL

16	17	
17	18	
18	19	
19	20	Aanpassing doelzin, pesten geschrapt
20	21	
21	22	Aangepaste doelzin + BG
22	23	Aangepaste doelzin +BG
23	24	Aangepaste doelzin + BG
24	25	
25	26	Licht aangepaste doelzin
26	27	
27	28	
28	29	Opsomming aangepast
29	30	

1.8 Natuurwetenschappen (I-Nat-a), Natuur en ruimte (I-NaRu-b), Natuur, ruimte & techniek (I-NRT-a, I-NRT-b)

In de leerplannen Natuurwetenschappen A-stroom (I-Nat-a), Natuur en ruimte B-stroom (I-NaRu-b), Natuur, ruimte & techniek A- en B-stroom (I-NRT-a, I-NRT-b) zijn de volgende aanpassingen doorgevoerd.

- De aparte doelen rond onderzoeksvaardigheden zijn samengebracht in een meer overkoepelend doel (LPD 1) waarbij een aantal deelvaardigheden opgenomen zijn in de afbakening. De pedagogisch-didactische aanpak rond het aanleren van onderzoeksvaardigheden blijft evenwel ongewijzigd.
- Het aantal overkoepelende STEM-doelen is gereduceerd om de implementatie ervan overzichtelijker te maken.
- De term ‘procedurele doelen’ is vervangen door inhoudsoverschrijdende ‘STEM-doelen’ en de term conceptuele doelen is vervangen door ‘inhoudsgebonden doelen’.
- Er is minder gemeenschappelijkheid in STEM-doelen voor aparte leerplannen Natuurwetenschappen, Techniek en vooral Aardrijkskunde; binnen de component Ruimte is er meer aandacht voor systeemdenken en systeemanalyse van een landschap en minder aandacht voor onderzoeken als systematiek.
- Basisgeletterdheid is niet meer gekoppeld: het wordt opgenomen in het vak Wiskunde.
- Omgaan met grootheden en eenheden: scherpere aflijning van doelzinnen en afbakening voor Wiskunde-Techniek-Natuurwetenschappen (wordt geduid in de wenken bij dit doel).
- Het doel rond duurzaamheid en 3P's wordt alleen gekoppeld aan Aardrijkskunde.
- Bij inhoudelijke doelen: het gaat voor Natuur en Techniek vooral over een reductie van de afbakening door het aanpassen van doelzin en wenken; voor Ruimte zijn er meer ingrijpende wijzigingen.

Onderstaand overzicht is niet bedoeld als exacte inventaris van alle wijzigingen. Een aantal wijzigingen is het gevolg van meerdere operaties. Zeker de component Ruimte en een aantal STEM-doelen hebben belangrijke aanpassingen ondergaan. Dit overzicht biedt in combinatie met het vergelijkend overzicht (oorspronkelijke leerplandoelen - nieuwe leerplandoelen) een goede oriëntatie op de veranderingen in de nieuwe leerplannen.

Overzicht

Wijzigingen in leerplannen (nummers leerplandoelen verwijzen naar versie januari 2022)
--

	I-NRT-a	I-Nat-a	I-NRT-b	I-NaRu-b
Wijziging van doelzin en/of afbakening Bij verschuivingen van elementen in doelzin of afbakening naar wenken: leerplandoelnummer staat in het vet.				
STEM (inhoudsoverschrijdende doelen)	1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 11; 12; 13; 14; 15; 16;	1; 2; 3; 4; 5; 7	1; 2; 3; 4; 7; 8; 11; 14; 15;	1; 2; 3; 4; 7;
Inhoudsgebonden doelen	18; 19; 20; 21; 24; 25; 27; 29; 30; 34; 37; 46; 50; 51; 53; 57; 59; 60; 64; 65; 67; 72; 79;	9; 12; 13; 22; 24; 25; 33; 34; 39;	18; 36; 41; 43; 44; 47; 48; 49;	15; 16; 19; 20; 29; 36;
Bijvoegen van/ schrappen van/ extra LPD				
STEM	1	1	1	1
Inhoudsgebonden doelen				
Pop-ups weg: naar afbakening of wenk				
STEM	6;	5;		
Basisgeletterdheid verwijderd				
STEM	1; 3	1; 3;	1; 7;	1; 7;

Wijzigingen leerplannen A- en B-stroom (vergelijking oorspronkelijk en nieuw)			
I-NRT-a		I-Nat-a	
Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	1	1	1
2	1	2	1
3	1	3	1
4	2	4	2
5	niet opgenomen	5	3
6	1	6	niet opgenomen
7	1	7	1
8	1	8	1
9	1	9	1
10	4	10	1
11	6	11	7
12	5	12	niet opgenomen
13	7	13	4
14	3	14	5
15	11	15	6
16	12	16	8
17	13	17	9
18	14	18	10
19	15	19	11
20	16	20	12
21	9	21	13
22	8	22	14

23	66	23	15
24	10	24	16
25	17	25	17
26	18	26	18
27	19	27	19
28	20	28	20
29	21	29	21
30	22	30	22
31	23	31	23
32	24	32	24
33	25	33	25
34	26	34	26
35	27	35	27
36	28	36	28
37	29	37	29
38	30	38	30
39	31	39	31
40	32	40	32
41	33	41	33
42	34	42	34
43	35	43	35
44	36	44	36
45	8	45	37
46	37	46	38
47	38	47	39
48	39	48	40
49	40		
50	41		
51	42		
52	43		
53	44		
54	45		
55	46		
56	47		
57	48		
58	49		
59	50		
60	51		
61	52		
62	53		
63	55		
64	54		
65	54 - 55		
-	56		

66	57
67	58
68	59
69	60
70	61
71	63
72	62
73	64
74	65
-	66
75	67
76	68
77	69
78	70
79	71
80	72
81	73
82	74
83	75
84	76
85	77
86	78
87	79
88	80
89	81
90	82

I-NRT-b		I-NaRu-b	
Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD	Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	1	1	1
2	1	2	1
3	1	3	1
4	2	4	2
5	niet opgenomen	5	3
6	1	6	niet opgenomen
7	1	7	1
8	4 en 5	8	1
9	7	9	4 en 5
10	6	10	7
11	3	11	6
12	11	12	9
13	12	13	8
14	13	14	17 en 18

15	14	15	10
16	15	16	11
17	9	17	12
18	8	18	13
19	18 en 42	19	14
20	10	20	15
21	16	21	16
22	17	22	19
23	18	23	20
24	19	24	21
25	20	25	22
26	21	26	23
27	22	27	24
28	23	28	25
29	24	29	26
30	25	30	27
31	26	31	28
32	27	32	29
33	28	33	30
34	29	34	31
35	30	35	32
36	31	36	33
37	32	37	34
38	33	38	18
39	34	39	35
40	35	40	36
41	36		
42	37		
43	38		
44	39		
45	40		
46	41		
47	43		
48	44		
49	45		
50	46		
51	47		
52	48		
53	49		

1.9 Wiskunde (I-Wis-a)

In het leerplan Wiskunde A-stroom zijn volgende aanpassingen doorgevoerd:

- opdeling en naamsverandering van eerste rubriek 'Procedurele doelen' in twee rubrieken 'Problemen oplossen' en 'Wiskundig redeneren, argumenteren en communiceren';

- bepaalde procedurele doelen zijn niet langer opgenomen als apart LPD (oorspronkelijke LPD 1,6,8,9,10,12), soms opname als afbakening bij een ander LPD;
- extra doel over gebruik van ICT in rubriek 'Problemen oplossen' is toegevoegd (LPD 4); alle verwijzingen naar ICT in de inhoudelijke doelen zijn weggehaald uit de doelzin of afbakening;
- doel over grootheden en eenheden is verplaatst van rubriek 'Meetkunde & metend rekenen' naar 'Problemen oplossen';
- twee inhoudelijke doelen zijn geschrapt: symmetrie in ruimtefiguren herkennen in rubriek 'Meetkunde & metend rekenen' (oorspronkelijk LPD 33) en soorten data onderscheiden in rubriek 'Data & onzekerheid' (oorspronkelijk LPD 44);
- overige veranderingen in LPD: o.a. andere formulering van doelzin of afbakening, opname van afbakening als wenk.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
2	1
3	5
4	6
5	7
6	(geen aparte LPD meer → deel van LPD 8)
7	8
8	(geen aparte LPD meer → deel van LPD 8)
9	(geen apart LPD meer)
10	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
11	2
12	(geen apart LPD meer, maar kan gelinkt worden aan LPD 4 waar het hulpmiddel ICT centraal staat)
13	9
14	10
15	11
16	12
17	13
18	14
19	15
20	16
21	17
22	18
23	19
24	20
25	21
26	22
27	23
28	24
29	25
30	26
31	27
32	28
33	(geen apart LPD → wenk bij LPD 26)
34	3
35	29
36	30
37	31
38	32
39	33
40	34
41	35

42	36
43	37
44	(geen apart LPD → wenk bij LPD 38)
45	38
46	39
47	40
48	41
49	42

Doelen basisgeletterdheid (cijfer- en grafische vaardigheid):

- In alle doelen basisgeletterdheid zijn er kleine veranderingen. Het betreft gewijzigde formuleringen van de doelzin of afbakening, of de opname van delen van de afbakening in een wenk.
- De koppeling met bovenliggende leerplandoelen is gewijzigd.
 - De doelen BG ‘De leerling hanteert maatgetallen en eenheden van grootheden’ en ‘De leerling haalt informatie uit diagrammen: staafdiagram, cirkeldiagram, lijndiagram’ worden niet langer opgenomen in het leerplan Natuur, Ruimte en Techniek.
 - Het doel BG ‘De leerling voert met behulp van ICT bewerkingen uit’ staat nu onder vier leerplandoelen (LPD 2, 12, 13, 14) i.p.v. twee leerplandoelen.
 - Het doel BG ‘De leerling gebruikt wiskundige verhoudingen met inzicht in gelijkwaardige wiskundige verhoudingen’ staat nu onder het leerplandoel over het bepalen van de evenredigheidsfactor (LPD 36) i.p.v. het leerplandoel over recht evenredige en omgekeerd evenredige verbanden (LPD 35 in nieuwe nummering; LPD 41 in oude nummering). De wenk ‘In de A-stroom is de link met het bovenliggende leerplandoel minder duidelijk. Bij recht evenredige grootheden is de verhouding een (evenredigheids)constante en is inzicht in gelijkwaardige verhoudingen dus wel nodig’ werd bovendien toegevoegd.

1.10 Wiskunde (I-Wis-b)

In het leerplan Wiskunde B-stroom zijn volgende aanpassingen doorgevoerd:

- naamsverandering van eerste rubriek ‘Procedurele doelen’ in rubriek ‘Problemen oplossen’;
- bepaalde procedurele doelen zijn niet langer opgenomen als apart LPD (oorspronkelijke LPD 1,3,4,6), soms opname als afbakening;
- een inhoudelijk doel is geschrapt: werkelijke grootte berekenen a.d.h.v. schaal in rubriek ‘Algebra’ (oorspronkelijk LPD 28);
- overige veranderingen in LPD: o.a. andere formulering van doelzin of afbakening, opname van afbakening als wenk.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
2	1
3	(geen apart LPD meer)
4	(geen apart LPD meer)
5	4
6	(geen apart LPD meer → deel van LPD 1)
7	2
8	3
9	5

10	6
11	7
12	8
13	9
14	10
15	11
16	12
17	13
18	14
19	15
20	16
21	17
22	18
23	19
24	20
25	21
26	22
27	23
28	(geen apart LPD meer → wenk bij LPD 23)
29	24
30	25
31	26
32	27
33	28
34	29

Doelen basisgeletterdheid (cijfer- en grafische vaardigheid):

- In alle doelen basisgeletterdheid zijn er kleine veranderingen. Het betreft gewijzigde formuleringen van de doelzin of afbakening, of de opname van delen van de afbakening in een wenk.
- De koppeling met bovenliggende leerplandoelen is gewijzigd.
 - De doelen BG ‘De leerling hanteert maatgetallen en eenheden van grootheden’ en ‘De leerling haalt informatie uit diagrammen: staafdiagram, cirkeldiagram, lijndiagram’ worden niet langer opgenomen in het leerplan Natuur, Ruimte en Techniek.
 - Het doel BG ‘De leerling voert met behulp van ICT bewerkingen uit’ staat nu onder vier leerplandoelen (LPD 2,8,9,10) i.p.v. één leerplandoel.

2 Basisopties

2.1 Economie en organisatie A-stroom (I-EcOr-a)

Er zijn geen grote inhoudelijke aanpassingen.

De oorspronkelijke procedurele leerplandoelen 1, 2 en 3 zijn geschrapt, leerplandoel 5 (toepassen van digitale vaardigheden) kreeg een plaats onder rubriek 4.6 ‘ICT binnen economische processen’. Het oorspronkelijke leerplandoel 4 (nu 1) i.v.m. het toepassen sociale en communicatieve vaardigheden is behouden, heel wat andere leerplandoelen bieden kansen om die vaardigheden in te oefenen.

De (minimale) inhoudelijke aanpassingen betreffen de oorspronkelijke leerplandoelen 10 (nu 6), 11 (nu 7) en 17 (nu 13). Deze aanpassingen zijn conform de aanpassingen in het leerplan van de basisoptie Economie en organisatie voor de B-stroom.

2.2 Economie en organisatie B-stroom (I-EcOr-b)

Voor het leerplan Economie en organisatie B-stroom zijn er grotere inhoudelijke aanpassingen waarmee we hopen tegemoet te komen aan de bezorgdheid rond de wellicht te hoge graad van complexiteit van sommige leerplandoelen.

De oorspronkelijke procedurele leerplandoelen 1, 2 en 3 zijn geschrapt, leerplandoel 5 (toepassen van digitale vaardigheden) kreeg een plaats onder rubriek 4.6 'ICT binnen economische processen'. Het oorspronkelijke leerplandoel 4 (nu 1) i.v.m. het toepassen van sociale en communicatieve vaardigheden is behouden, heel wat andere leerplandoelen bieden kansen om die vaardigheden in te oefenen.

De inhoudelijke aanpassingen situeren zich in de onderdelen 'De consument in de samenleving', 'De onderneming in de samenleving' en 'De overheid en de samenleving'. In de rubriek 'Ondernemingszin en ondernemerschap' is een leerplandoel rond de marketingmix toegevoegd (toepassingsgericht) en is de formulering van het leerplandoel i.v.m. het ondernemend project ietwat gewijzigd. De wenken zijn aangepast.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	geschrapt
2	geschrapt
3	geschrapt
4	LPD 1
5	LPD 23
6	LPD 2
7	LPD 3
8	LPD 4
9	LPD 5
10	LPD 6
11	LPD 7
12	LPD 8
13	LPD 9
14	LPD 10
15	LPD 11
16	LPD 12 + LPD 13
	LPD 14 (nieuw)
17	LPD 15
18	LPD 16
19	LPD 17
20	LPD 18
21	LPD 19
22	LPD 20
23	LPD 21
24	LPD 22
25	LPD 24
26	LPD 25
27	LPD 26

2.3 Klassieke talen A-stroom (I-KITa-a)

Omwille van consistentie met het leerplan van de tweede graad is er een inhoudelijke aanpassing doorgevoerd in LPD 5, 7, 35, 37: het actief reproduceren van modellen als nuttige tussenstap is toegevoegd in een wenk.

2.4 Maatschappij en welzijn A-stroom (I-MaWe-a) overal

Er is geen onderscheid meer tussen transversale en inhoudelijke doelen waardoor het bestaan van procedurele doelen overbodig geworden is. Dat betekent voor het leerplan Maatschappij en welzijn A-stroom dat:

- LPD 1 (onderzoeken), LPD 3 (eigen mening), LPD 4 (vakterminologie), LPD 5 (digitale vaardigheden) en LPD 7 (aspecten in contexten waarin maatschappij en welzijn een rol spelen) zijn geschrapt;
- LPD 2 (sociale en communicatieve vaardigheden) en LPD 6 (reflectievaardigheden) zijn geïntegreerd in de rubriek Sociaal gedrag en maatschappelijke fenomenen, respectievelijk LPD 9 en 11;
- de wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van het schrappen van de procedurele doelen.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	geschrapt
2	geïntegreerd in LPD 9
3	geschrapt
4	geschrapt
5	geschrapt
6	11
7	geschrapt
8	1
9	2
10	3
11	4
12	5
13	6
14	7
15	8
16	9
17	10
(6)	11
18	12
19	13
20	14
21	15

2.5 Maatschappij en welzijn B-stroom (I-MaWe-b)

Er is geen onderscheid meer tussen transversale en inhoudelijke doelen waardoor het bestaan van procedurele doelen overbodig geworden is. Dat betekent voor het leerplan Maatschappij en welzijn B-stroom dat:

- LPD 1 (onderzoekende houding), LPD 4 (vakterminologie), LPD 6 (eigen mening), LPD 7 (digitale vaardigheden) zijn geschrapt;
- LPD 9 overbodig is geworden door het werken met interessegebieden (versobering);
- LPD 2 (methodisch handelen) en LPD 3 (milieubewust, veilig, hygiënisch, ergonomisch en economisch handelen) zijn geïntegreerd in de rubriek Persoonlijke en gezonde levensstijl: respectievelijk in de afbakening bij LPD LPD3 en in de wenk bij LPD 6;

- LPD 5 (sociale en communicatieve vaardigheden) en LPD 8 (reflectievaardigheden) zijn geïntegreerd in de rubriek Sociaal gedrag en maatschappelijke verschijnselen, respectievelijk LPD 8 en 9.

De wenken bij meerdere leerplandoelen zijn aangepast in functie van het schrappen van de procedurele doelen.

De pop-up kreeg de benaming 'Inspiratie'.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	geschrapt
2	geïntegreerd in afbakening in LPD 3
3	geïntegreerd in afbakening LPD 3
4	geschrapt
5	geïntegreerd in LPD 8
6	geschrapt
7	geschrapt
8	LPD 9
9	geschrapt
10	LPD 1
11	LPD 2
12	LPD3
13	LPD 4
14	LPD 5
15	LPD 6
16	LPD 7
17	LPD 8
(8)	LPD 9
18	LPD 10
19	LPD 11
20	LPD 12

2.6 Voeding en horeca A-stroom (I-VoHo-a)

Volgende procedurele doelen zijn geschrapt als leerplandoel en geïntegreerd bij de wenken van bestaande leerplandoelen:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1 De leerlingen voeren een onderzoek uit bij een realisatie in de context voeding en horeca.	Zie bestaande wenken in LPD m.b.t. materialen en grondstoffen, technieken/planning/organisatie.
2 De leerlingen onderbouwen een eigen mening.	Zie bestaande wenken in LPD creaties, gezondheidsgedrag, duurzaamheid.
3 De leerlingen gebruiken vakterminologie op een correcte manier.	Wenk toegevoegd bij LPD 'De leerlingen gebruiken de gepaste technieken bij bereiden en bedienen.'
5 De leerlingen onderscheiden aspecten in contexten waarin voeding en horeca een belangrijke rol speelt.	Zit voldoende vervat in LPD (zie inleiding, afbakening), Logiesverstrekking toegevoegd bij wenk 'Iln bereiden en bedienen voeding en dranken', wenk toegevoegd bij laatste LPD.
6 De leerlingen passen digitale vaardigheden functioneel toe.	Slechts verwijzing in 1 wenk, wenk toegevoegd bij LPD beschrijven grondstoffen, zie ook verwijzing naar GLI in inleiding.

Volgend procedureel doel is verplaatst naar een andere rubriek:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
4 De leerlingen passen sociale en communicatieve vaardigheden toe.	Is eerste leerplandoel in rubriek Sociale contacten en communicatie.

Door die wijzigingen is de nummering van de leerplandoelen aangepast.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	geschrapt
2	geschrapt
3	geschrapt
4	16
5	geschrapt
6	geschrapt
7	1
7.1	1.1
8	2
8.1	2.1
9	3
10	4
11	5
11.1	5.1
12	6
13	7
13.1	7.1
14	8
15	9
16	10
16.1	10.1
17	11
18	12
19	13
20	14
21	15
22	17
23	18
24	19

2.7 Voeding en horeca B-stroom (I-VoHo-b)

Volgende procedurele doelen zijn geschrapt als leerplandoel en geïntegreerd bij de wenken van bestaande leerplandoelen:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1 De leerlingen nemen een onderzoekende houding aan bij een realisatie in de context voeding en horeca.	Zie wenk bij bereiden, plannen en organiseren, creatie, wenk en verwijzing naar onderzoeksmethode toegevoegd bij creatie.
2 De leerlingen onderbouwen een eigen mening.	Zie bestaande wenken in LPD creaties, gezondheidsgedrag, duurzaamheid.
3 De leerlingen gebruiken functionele basisbegrippen (vakterminologie) op een correcte manier.	Wenk toegevoegd bij LPD 'De leerlingen gebruiken de gepaste technieken bij bereiden en bedienen.'

5 De leerlingen onderscheiden aspecten in contexten waarin voeding en horeca een belangrijke rol speelt.	Geschrapd, zit voldoende vervat in LPD (zie inleiding, afbakening), wenk toegevoegd bij laatste LPD.
6 De leerlingen passen digitale vaardigheden functioneel toe.	Verwijzing in 2 wenken, zie ook verwijzing naar GLI in inleiding.
7 De leerlingen handelen methodisch bij het realiseren van een opdracht.	Geschrapd, toegevoegd aan wenk bij lpd 'plannen en organiseren van bereiding en bediening', technisch proces geschrapd bij lexicon.

Volgend procedureel doel is verplaatst naar een andere rubriek:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
4 De leerlingen passen sociale en communicatieve vaardigheden toe. (integreren in rubriek Sociale contacten en communicatie).	Is eerste LPD in rubriek Sociale contacten en communicatie.

Door die wijzigingen is de nummering van leerplandoelen aangepast.

Overzicht:

Oorspronkelijk LPD	Nieuw LPD
1	geschrapd
2	geschrapd
3	geschrapd
4	15
5	geschrapd
6	geschrapd
7	geschrapd
8	1
9	2
10	3
11	4
12	5
13	6
14	7
14.1	7.1
15	8
16	9
16.1	9.1
17	10
18	11
19	12
20	13
21	14
22	16
23	17
24	18

